

מכתב כללי לראש השנה

(תרגום חפשי מאידיש)

ב"ה, יום ד' פ' תבוא אל הארץ גו',
ח"י אלול, ה'תשנ"א
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ח"י אלול הוא, כידוע, יום הולדתם של שני המאורות הגדולים, גדולי ישראל בדורותיהם ובדורות שלאחריהם — הבעל-שם-טוב, מייסד תורת החסידות הכללית (נולד בשנת נח"ת), ואדמו"ר הזקן, מייסד תורת חסידות חב"ד, בעל התניא והשולחן-ערוך (נולד בשנת קה"ת).

והדבר מודגש עוד יותר בשנה זו, כאשר על-פי קביעות השנה חל ח"י אלול ביום רביעי, היום הרביעי למעשה בראשית, שבו

פ' תבוא: ראה מכתב עש"ק ח"י אלול ה'תשד"מ הערה ד"ה זה (לקו"ש חכ"ד ע' 641). לקו"ש חל"ד ע' 145 הערה 1.

פ' תבוא .. ח"י אלול: להעיר מתורת הבעש"ט בפסוקי ריש פרשת תבוא שנאמרו בש"פ תבוא ח"י אלול תרנ"ב ("היום יום" ח"י אלול. כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) הוספות סי' ג. ספר השיחות תרצ"ז ע' 207). וראה שיחת ש"פ תבוא, ח"י אלול ה'תשמ"ז. הנסמן במכתב ח"י אלול ה'תשמ"ה הערה ד"ה זה (לקו"ש חכ"ט ע' 515).

ח"י אלול .. יום הולדתם של שני המאורות הגדולים: שיחת ח"י אלול ה'תש"ג (ספר השיחות ה'תש"ג ע' 141 ואילך). וראה לקו"ש חכ"ד שיחה לח"י אלול (ע' 178 ואילך), ובהנסמן שם. וראה הנסמן במכתב ח"י אלול ה'תשנ"א הערה ד"ה ח"י אלול, יום ההולדת (התועודיות תשנ"א ח"ד ע' 267).

בעל-שם-טוב: ראה לקו"ש ח"ח ע' 27 הערה 42, ובשוה"ג שם. בשנת נח"ת: ראה לקו"ש כרך א לא, א ואילך. שיחת ח"י אלול ה'תש"ג וכ' אלול הנ"ל (ספר השיחות שם ע' 146. שם ע' 188)

בעל התניא והשולחן-ערוך: ראה לקו"ש ח"ו ע' 36 ואילך, ובהערה 14 שם. בשנת קה"ת: ראה שיחת כ' אלול הנ"ל (ספר השיחות שם ע' 188).

ח"י אלול .. ביום רביעי .. שני המאורות הגדולים: ראה שיחת ח"י אלול ה'תש"ה סי"ד (לקו"ד כרך ג תפ, סע"ב. ספר השיחות ה'תש"ה ע' 129), שבח"י אלול תק"ה (שאו נולד רבינו הזקן) — שהקביעות דח"י אלול אז היתה ביום הרביעי — אמר הבעש"ט לתלמידיו, אשר "ביום הרביעי וואָס בו נתלו המאורות, איז אין דעם יום הרביעי פון קומי אורי (הפטרט ש"פ

"שני המאורות הגדולים" (השמש והירח) החלו לזרוח ולהאיר על הארץ.

אחת מנקודות היסוד בתורת הבעל-שם-טוב (ומתבאר בהרחבה בתורת חסידות חב"ד) היא הענין של השגחה פרטית — שכל דבר שמתרחש בעולם, לא רק בקשר למין המדבר (האדם), אלא גם בקשר לבעלי-חיים, ואפילו לצומח ולדומם — איננו מקרי חסוּשֵׁלוֹם, אלא מכוון מאת בורא העולם ומנהיגו. ודאי שכך הוא בכל מאורע הקשור ביהודים, ובמיוחד בצדיקים ונשיאי ישראל, אשר ביחס אליהם ההשגחה העליונה היא באופן מיוחד, וכל פרט בקורות חייהם נושא בקרבו כוונה מיוחדת.

מכך מובן, שכיון שיום הולדתם של "שני המאורות הגדולים" חל בחודש אלול, מהווה הדבר הוכחה על הקשר המיוחד שלהם עם התוכן הכללי של חודש זה — תקופת חשבון הנפש על השנה החולפת וההכנה לשנה החדשה הבאה עלינו לטובה.

תבוא — ישעי' ס, א) אַרְאָפְּגַע־קוֹמֵעַן אַ נְשָׁמָה חֲדָשָׁה וְעַלְכֶּע וְעַטְס בְּאַלְיִיכְטֵן דִּי וְעַלְט אִין תּוֹרָה הַנְּגַלִּית וְהַחֲסִידוֹת".

ביום רביעי .. שני המאורות הגדולים .. החלו לזרוח: בראשית א, טז ואילך. שני המאורות הגדולים (השמש והירח): וגם הכוכבים. אשר כאו"א מבנ"י דוגמתם (ראה שמור פט"ו, כו. במדבר"ר פ"ב, יג. ועוד). ובעבודה: המאור הגדול — תורה-שבכתב, המאור הקטן — תורה-שבעל-פה, והכוכבים — מצוות (ראה שלי"ה טז, סע"א. קצא, רע"א (הובא באוה"ת בראשית לו, סע"ב. נ"ך כרך א ע' ריז. ועוד). ד"ה לסוסתי תקס"ד (לקו"ת שה"ש יא, ד. סה"מ תקס"ד ע' ג. שם ע' רמט ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה ח"א ע' כט ואילך). לקו"ש חלק ל ע' 10 ואילך).

אחת מנקודות היסוד בתורת הבעל-שם-טוב .. השגחה פרטית: ראה בארוכה כתר שם טוב הוספות סי' קיט (בהוצאת תשנ"ט — קעטן ואילך. וש"נ. קונטרס השגחה פרטית (לקו"ש ח"ח ע' 277 ואילך).

הענין של השגחה פרטית: וידוע ראיית אדמו"ר הזקן מחולין (סג, א) משלך. וראה לקו"ש ח"ז ע' 63. לקו"ש חלק ל ע' 149-50.

לא רק בקשר למין המדבר (האדם): דבזה כו"ע מודים (גם לולא חידוש הבעש"ט) — ראה קונטרס הנ"ל (לקו"ש ח"ח ע' 278 ואילך).

ודאי .. בכל מאורע הקשור ביהודים: ראה לקו"ד כרך א פד, סע"א ואילך (נעתק בכתר שם טוב שם סי' קכ [קפא]): די השגחה פרטית וואָס על עם קרובו ית' דאָס קען מען גאָר ניט אויסמאַלן .. דאָס וואָס עס איז נוגע אַ אידן הוא בהשגחה פרטית וואָס מען קען דאָס ניט פאַרשטיין. וראה לקו"ש חלק ל ע' 149 ואילך.

ובמיוחד בצדיקים .. ההשגחה העליונה היא באופן מיוחד: כמ"ש (תהלים לג, יח. לד, טז) עין ה' אל יראו, עיני ה' אל צדיקים. וראה זח"ג (אד"ר) קל, א. וראה פרטי הדרגות בתו"א וירא (טו, ב). לקו"ת ראה סד"ה כי תשמע (ובקיצורים שם). וראה גם אוה"ת וירא ד"ה אשר יאמר היום. ועוד.

חודש אלול .. חשבון הנפש: ראה סה"מ תרצ"ו ס"ע 141 ואילך. תרח"ץ ס"ע סו. סה"מ אידיש ע' 75. שם ע' 129. ובכ"מ. וראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' כ, ובהנסמן שם הערה 65.

דבר זה מתבטא ומואר בפתגם החסידים, שנמסר על ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר — ח"י אלול הוא היום שמביא חיים באלול .. ח"י אלול נותן חיות בעבודה של אני לדודי ודודי לי".

כן ידוע, שנוסף על כך שחודש אלול כולו הוא זמן של חשבון הנפש על השנה החולפת ושל הכנה לקראת השנה החדשה, הרי שנים-עשר הימים האחרונים של החודש, מח"י אלול והלאה, מתייחדים בכך, שכל אחד משנים-עשר הימים הללו קשור באחד משנים-עשר חדשי השנה — יום לחודש — וח"י אלול, הראשון משנים-עשר הימים הללו, הוא כנגד הראשון משנים-עשר החדשים, הוא חודש תשרי. כך מחבר יום ח"י אלול את ראש-השנה של השנה שעברה עם ראש-השנה של השנה הבאה.

* * *

בראש-השנה מחדש הקב"ה את חיותה וקיומה של כל הבריאה. בכל שנה, בזמן זה, באה מחדש חיות אלקית להחיות את כל הבריאה במשך השנה הבאה (עד ראש-השנה של השנה שלאחרי). לפיכך נקרא יום זה "ראש השנה" (ה"ראש" של השנה), ולא "תחילת השנה", שכן כשם שבחיי האדם, הראש מהווה המקור שממנו מתפשטת חיות הנפש לכל הגוף, מה"ראש" לכל אבר — כך גם "ראש השנה" מהווה ה"ראש", והמקור לחיות מחודשת לכל השנה, ומראש-השנה מתחלקת חיות זו לכל יום מימות השנה.

וזו משמעות הדין והמשפט של ראש-השנה, שהוא יום הדין לא

פתגם: שיחת ח"י אלול ה'תש"ה ס"א (לקו"ד כרך ג ע' 946. ספר השיחות ה'תש"ה ע' 122). נתבאר בלקו"ש ח"ט שיחה לח"י אלול (ע' 250 ואילך). חכ"ט שיחה לח"י אלול (ע' 161 ואילך).

אני לדודי ודודי לי: (שה"ש ו, ג) ר"ת אלול — אבודרהם סדר תפלת ר"ה ופירושה פ"א. פע"ח שער כד (שער ר"ה) פ"א. שער הפסוקים להאריז"ל עה"פ. ב"ח לטור או"ח הל' ר"ה סתקפ"א (ד"ה והעבירו). הנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' פב הערה 67. ידוע .. יום לחודש: שיחת ח"י אלול ה'תש"ג הנ"ל (ספר השיחות ה'תש"ג ע' 177. שם ע' 179).

חודש תשרי: אשר התחלתו וראשו הוא יום ראש-השנה. בכל שנה, בזמן זה, באה .. חיות אלקית: ראה גם תניא אגה"ק סי"ד. לפיכך נקרא יום זה "ראש השנה": ראה לקו"ת תבוא מא, ג. נצבים מז, א"ב. דרושים לר"ה נח, א"ב. עטרת ראש שער ר"ה בתחילתו. אוה"ת דרושים לר"ה כרך ה ע' ב'עז ואילך. המשך וככה תרל"ז ע' קצח. ובכ"מ. ולא "תחילת השנה": כמו שאומרים בתפלת מוסף דר"ה (מר"ה כז, א) "זה היום תחלת מעשיך". וראה המשך תרס"ו ע' טז. שם ע' כ. ובכ"מ.

רק על עם-ישראל, אלא על כל האומות והברואים; כפי שאנו אומרים בתפילות ראש-השנה: "ועל המדינות בו יאמר", "זכר כל היצור לפניך בא", "וכל באי עולם יעברון לפניך"; שכן המשפט מתייחס להתחדשות הכללית של החיות האלקית — של הבריאה כולה ושל כל נברא בפרט. והכרה זו, שהדין והמשפט מקיפים את חיותה וקיומה של כל המציאות האנושית בפרט, ושל כל העולם בכלל, צריכה לחדור ולמלא את חשבון-הנפש של יהודי בימי ההכנה של חודש אלול, ואז הדבר מביא אותו להתמסרות מוחלטת להקב"ה, כפי שזה מתבטא בראשי-התיבות של "אלול" — אני לדודי ודודי לי — שיהודי מוסר את ה"אני" שלו, את כל מציאותו וישותו, להקב"ה, וזה מעורר את "ודודי לי" — שהקב"ה מגלה את אהבתו ליהודי, ומשפיע לו חיות, בבני, חיי ומזוני רוויחי, ובכולם רוויחי, כתיבה וחימה טובה, לשנה טובה ומתוקה.

* * *

בכל האמור מתווספת הארה וחיוניות מיום ח"י אלול, יום הולדת "שני המאורות הגדולים", אשר "נותן חיות בעבודה של אני לדודי ודודי לי".

אחד מיסודות תורת הבעל-שם-טוב — המוסבר בהרחבה על-ידי אדמו"ר הזקן — הוא, שבריאת העולם כולו, "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", לא היתה באופן חד-פעמי בששת ימי בראשית, אלא שבריאת העולם כולו מתחדשת בכל יום ויום, ויתר על כן — בכל רגע ורגע, והדבר מורה על חסדו הבלתי-מוגבל של הקב"ה: לא זו בלבד

ועל המדינות בו יאמר: תפלת מוסף דר"ה ("אתה זוכר"), מירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. ויק"ר רפכ"ט. יל"ש עה"פ (פינחס כט, א) ובחודש השביעי (רמז תשפב).
זכר כל היצור לפניך בא: תפלת מוסף דר"ה (שם).
וכל באי עולם יעברון לפניך: פיוט "ונתנה תוקף" בתפלת מוסף דר"ה ויוהכ"פ, מר"ה יח, א. ירושלמי ר"ה שם.

כתיבה וחימה טובה: ראה לקוטי לוי יצחק אגרות-קודש ע' רי: אם שבפרט הכתיבה היא בר"ה והחימה ביוהכ"פ כו', אך בכלל הן הכתיבה והן החימה נעשית בר"ה, וכמא' (ר"ה טז, סע"ב) צד"ג [נעמך כולם צדיקים — ישעי' ס, כא (הפסטר ש"פ תבוא)] נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים כו'. וראה שיחת ז' תשרי ה'תנש"א (התוועדויות תנש"א ח"א ע' 66) הערה 76. הערות למכתב ח"י אלול ה'תשמ"ו בסופו (לקו"ש חכ"ט ע' 533). וש"נ.
לשנה טובה ומתוקה: ראה בהנסמן במכתב ח"י אלול ה'תשמ"ח הערה ד"ה זה (התוועדויות תשמ"ח ח"ד ע' 292).

המוסבר בהרחבה על-ידי אדמו"ר הזקן: בשער היחוד והאמונה בתחילתו. בראשית .. הארץ: בראשית א, א.

שהוא, ברוך-הוא, "זן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים", אלא יותר מזה — הוא בורא ללא הרף את העולם ואת איך-ספור היצורים שלו.

הבריאה המתמדת של המציאות על-ידי הקב"ה עצמו היא גם, מלבד מסיבות נוספות — משום שהשפעה תמידית זו מן הבורא אל הנברא, יוצרת ומביאה את הנברא להכרה עמוקה ולתחושה, שהכל וכולם תלויים לגמרי בחסדו התמידי של הקב"ה, וזה מביאו שוב להתמסרות תמידית ומלאה לבורא העולם, שימלא את רצונו וכוונתו של הקב"ה במלוא המידה.

וזהו הקשר ההדוק בין ח"י אלול, כיום ההולדת של "שני המאורות הגדולים", לבין חשבון-הנפש וההכנה המיוחדת לראש-השנה, המתחילה בח"י אלול: על-ידי ההתבוננות היטב במה ש"שני המאורות הגדולים" מלמדים אותנו, מתווספת הארה גדולה וחיות בעבודה של "אני לדודי ודודי לי" — ההתמסרות הפנימית של היהודי ("אני") ושל הקב"ה ("דודי") ומהקב"ה ("דודי") ליהודי ("לי").

* * *

האמור לעיל — ההכרה שכל נברא תלוי באורח מתמיד בחסדי השם — הוא תוכן עיקרי של מצוות ביכורים, שבה נפתחת פרשת השבוע, תבוא אל הארץ (אשר בה מפורטת באריכות מצות הביכורים והבאת הביכורים): רואים כיצד יהודי מביא ונותן להקב"ה מראשית כל פרי האדמה, מראשית ממיטב יבול פירותיו, ומודה לה' על הפירות שהקב"ה בירכו בהם, ותוך כדי כך מבטא הוא בקול רם וברור ושמחה — "וענית ואמרת" — את הכרתו ב"חסדי המקום" (בכלל), כמפורט בפרשה.

זן את העולם .. ברחמים: נוסח ברכה ראשונה דברכת המזון.
בה מפורטת באריכות מצות הביכורים: משא"כ בפ' משפטים (כג, יט) ובפ' תשא (לד, כו) שם נאמר בקיצור.

מראשית כל פרי האדמה: תבוא כו, ב.
ממיטב: ביכורים פ"א מ"ג. רמב"ם הל' ביכורים פ"ב ה"ג.
ממיטב יבול פירותיו: תבוא שם. ביכורים פ"ג מ"א. פרש"י עה"פ משפטים ותבוא שם. רמב"ם שם הי"ט.

בקול רם: פרש"י עה"פ תבוא שם, ה (מסוטה לב, ב).
ושמחה: ספרי ופרש"י עה"פ שם, יא. פסחים לו, ב. רמב"ם שם פ"ד הי"ג. וראה אור"ה לה"מ ר"פ תבוא (נו, ג).

וענית ואמרת: תבוא שם, ה.
חסדי המקום: לשון פרש"י עה"פ שם.

ועל-פי תורתו הנ"ל של הבעל-שם-טוב, שקיומו של כל מציאות נוצרת הוא חסד תמידי שהקב"ה עושה בכל רגע ורגע עם כל נברא ונברא, הרי מובן עד כמה נדרש רגש מתמיד של הכרת תודה כלפי הקב"ה, ובאופן גלוי, הן בדיבור, ויותר מזה — במעשה בפועל; שבכל מעשיו תהי' ניכרת ההכרה בחסדי ה', עד שהדבר יעורר גם את כל הסובבים, שגם הם יכירו בכך ויתנהגו בהתאם להכרה זו.

בעצם, זה הדבר הראשון שיהודי עושה מיד בהקיצו משנתו בכל בוקר, על-ידי ההכרה וההצהרה (בדיבור): מודה אני לפניך .. שהחזרת בי נשמתי. הוא מודה להקב"ה, בכל הווייתו ("אני" — כמו "אני לדודי"), על כך שהקב"ה החזיר לו את נשמתו, את חייו. וזה הבסיס והמבוא הראשוני לעבודת השם, הנמשכת אחר-כך בברכות השונות והרבות שהוא מברך ומודה להקב"ה במשך כל היום, וכל הימים, על כל טובה והנאה שהוא מקבל.

* * *

ויהי רצון, שכל אחד ואחת, בתוך כלל ישראל, יעשו בכל זה בכל לב ונפש,

ובפרט בעמדנו בימי אלול, אשר על-פי מנהג ישראל, מאחלים בהם לכל יהודי כתיבה וחתימה טובה; ובודאי הקב"ה מקיים מיד איחול זה, האיחול של ועמך כולם צדיקים, ונותן מיד, עוד בימי אלול, את הכתיבה והחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, לכל יהודי ולכל היהודים, עד שיהודי רואה כבר בחודש אלול, ובאופן גלוי, את התחלת ה"טוב" וה"מתיקות" שחלק הקב"ה לו עבור השנה החדשה.

ודבר זה עצמו מעורר אצל היהודי, עוד בחודש אלול, רגש של

מיד בהקיצו משנתו .. מודה אני: סדר היום בתחילתו — הובא בבאר היטב או"ח ס"א סק"ה. שו"ע אדה"ז או"ח מהדר"ק ס"א ס"ה. מהר"ב ס"א ס"ו. סידור אדה"ז לפני "מודה אני". זהו הבסיס והמבוא הראשוני לעבודת השם .. במשך כל היום: להעיר מכתר שם טוב סי' ריב (כו, ג"ד) ע"ד גודל ענין דיבור הראשון בקומו משנתו, ואיך שהוא משפיע על כל היום. סה"מ מלוקט ח"א ע' מה"מו. ולהעיר מפתגם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אשר ה"נקודה" (שאחרי תיבת "בחמלה") ש"במודה אני" צריך לפושטה (פאנאנדערשפרייטן) על כל היום כולו — קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ט. וראה ספר השיחות תרצ"ז ע' 239.

בימי אלול, אשר על-פי מנהג ישראל מאחלים .. כתיבה וחתימה טובה: ראה מטה אפרים או"ח הל' ר"ה סתקפ"א ס"ט (מלקוטי מהרי"ל הל' ימים הנוראים): נוהגין כשכותב אדם לחבירו אגרת שלומים מן ר"ח אלול עד יוה"כ רומז לו כו' שהוא מעתיר עליו שיזכה בימי הדין הבאים לטובה להיות נכתב ונחתם בספר חיים טובים. וראה התועדויות תשמ"ח ח"ד ע' 209.

שמחה, "ושמחת בכל הטוב", והדבר מחזק אצלו עוד יותר את החלטותיו הטובות בהכנות לשנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה, בכל שלושת העמודים של תורה, עבודה, וגמילות-חסדים.

וזוכים להודות ולשבח להקב"ה על הטובה העיקרית של הקב"ה לעם-ישראל ולעולם כולו — ה"טוב" של הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, עוד בסוף שנת "תנש"א מלכותך",

שאז תקויים תפילתו של דוד המלך (נעים זמירות ישראל): ונרננה ונשמחה בכל ימינו,

יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ותיכף ומיד ממש.

בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה

מנחם שניאורסאהן

ושמחת בכל הטוב: תבוא שם, יא.

בכל שלשת העמודים של תורה, עבודה, וגמילות-חסדים: אבות פ"א מ"ב.

גאולה האמיתית והשלימה: שאין אחרי גלות — מכילתא עה"פ בשלח טו, א (הובאה בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב). יל"ש ישעי' רמז תצט.

תנש"א מלכותך: פיוט "ונתנה תוקף" בתפלת מוסף דר"ה ויוהכ"פ. ובלשון הכתוב בפרשה שבה נתפרש ע"ד ביאת המשיח (בלק כד, ז): תנשא מלכותו. ובפרש"י עה"פ: שיבוא אחריו [אחרי יעקב] דוד ושלמה (דמשיח הוא מזרע דוד ושלמה — סהמ"צ להרמב"ם מל"ת סכב. ועוד).

נעים זמירות ישראל: שמואל-ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה).

ונרננה ונשמחה בכל ימינו: תהלים צד"ק, יד.